

MITÄ VIELÄ ODOTAMME?

TIETILÄ

*Parhaat tärpit
seuraavaan
hallitusohjelmaan*

NUORISO

VILLIINTYI

Telan teesit lietsovat uskoa tulevaisuuteen

Sisällys

Pääkirjoitus	2
Faktuarin pakina	2
Tohtorit eivät pyöri kaduilla	3
Viisi miljardia menoja vai miljardi tuloja?	4
Gallup: Mitä mieltä olet eläkkeiden leikkaamisesta?	6
Eläkerahastot kotimaan kasvun pelastajiksi?	7
Kysy Tiinalta	7

*Enemmän kaikkea,
samalla rahalla: koulutusta,
jaksamista, ystäviä – ja
monenlaista pääomaa.*

PÄÄKIRJOITUS

Meillä on malttia katsoa tulevaisuuteen

MIKKO KOSKINEN

Johtaja, viestintä ja yhteiskuntasuhteet

NYT ON kuulemma aika leikata eläkekeitä. Vastakysymys: onko todella nyt aika leikata tulevilta sukupolvilta juuri sitä sosiaaliturvan osaa, jonka rahoitus on kestäväällä pohjalla?

Työeläkejärjestelmä näyttää nyt julkisuudessa kolmella tapaa värittyneenä – jos ei suorastaan väärin. Yhtäältä sitä pidetään kilpailukykyä painavana rasitteena. Toisaalta rahakasana, josta ammentaa rahaa valtion alijäämääseen budjettiin. Kolmanneksi se kuvataan systeeminä, jossa nuoret rahoittavat kasvun vuosikymmeninä vaurastuneiden ikäluokkien lokoisia eläkepäiviä.

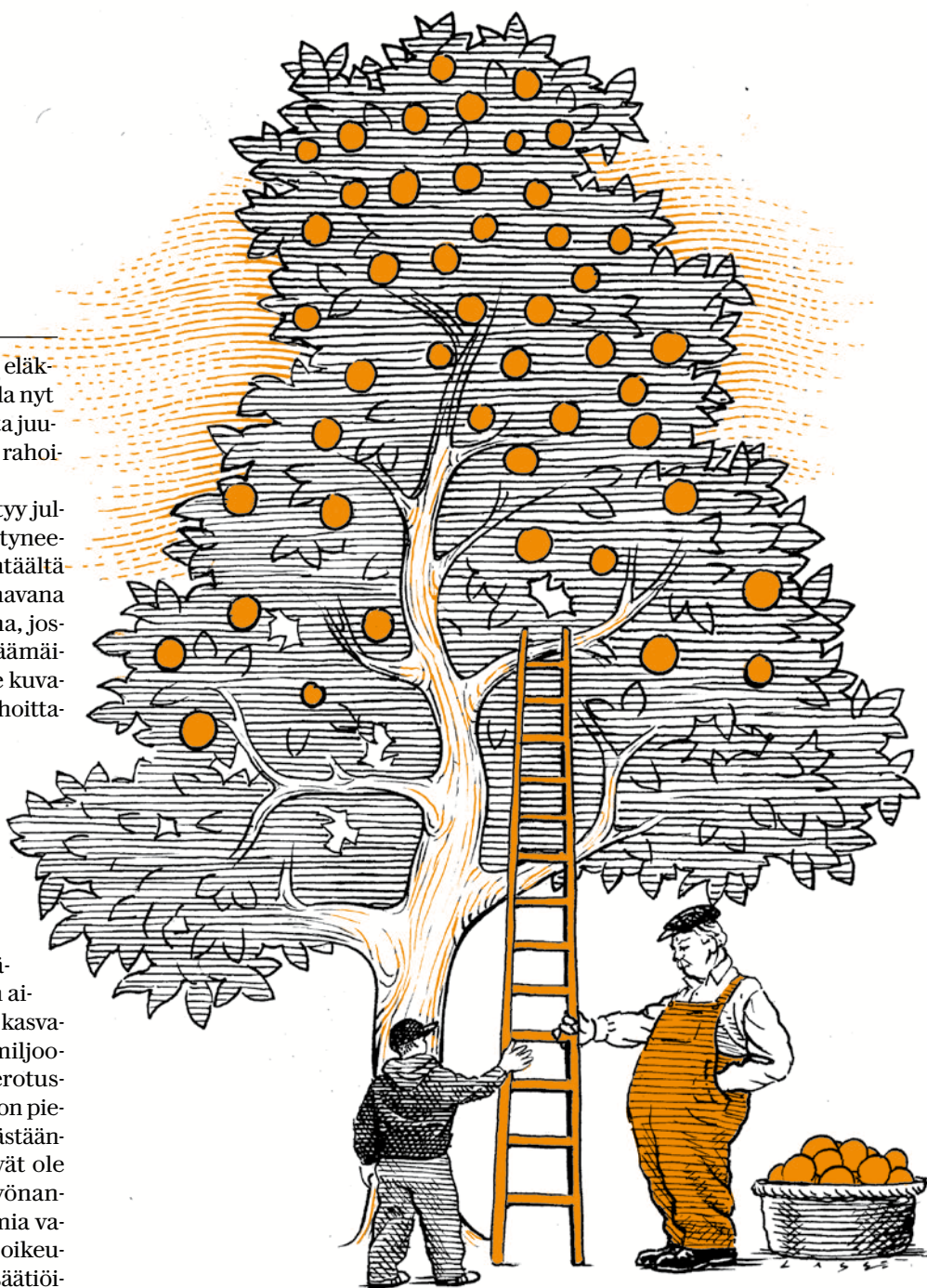
Toisessa valossa kuva muuttuu. Kiitos eläkemaksujen rahastoinnin, työeläkejärjestelmän ”rasiteisuus” kokonaisveroasteesta on pysynyt 2000-luvulla hämmästyttävän staattisena – vaikka samaan aikaan eläkettä saavien määrä on kasvanut noin kolmanneksella, 1,2 miljoonasta 1,6 miljoonaan. Muuta verotusta on sitten taas alennettu, mikä on pienentänyt valtion tuloja. Mistä päästäänkin siihen, että työeläkkeet eivät ole valtion rahaa, vaan pääosin työnantajien ja työntekijöiden maksamia veroja, joita on rahastoitu yksityisoikeudellisiin yhtiöihin, kassoihin ja säätiöihin sekä julkisten alojen eläkevakuuttaja Kevaan ja muihin julkisoikeudellisiin eläkelaitoksiin.

Vielä: Nuoret kyllä rahoittavat mak-
sussa olevia eläkekeitä, mutta niin rahoittavat kaikki työssäkäyvät sekä tu-

levat sukupolvet heidän jälkeensä.

Katseen pitäisi siksi olla siinä, millaisia mahdollisuuksia työelämään tuleville ikäluokilla tulevaisuudessa on. Suku-

polvien välistä oikeudenmukaisuutta ei voida rakentaa ja arvioida vain eläkejärjestelmän sisällä. Keskustelu eläkkeiden leikkaamisesta ruokkii epävarmuutta ja

hidastaa talouden elpymistä, arvioi Kevan toimitusjohtaja **Jaakko Kiander** alkuvuodesta Talouselämässä. Siksi työeläkevakuuttajat tarjoavat seuraavalle hallituskaudelle toimenpiteitä, joilla kasvattaa työeläkkeidenkin maksamisen pohjana olevaa palkkasummaa. Kyse on tulevaisuuden uskon herättämisestä niiden keskuudessa, joiden varaan me huomisen rakennamme.

Esitämme nuorisoiäluokan koulutustason nostoa niin, että vuoteen 2040 mennessä 70 prosenttia nuorista olisi suorittanut korkeakoulututkinnon. Tähän suuntaan työmarkkinoiden osamistarpeet ovat kehittyneet ja kehittyvät jatkossakin. Nyt kaikille hyvään koulutukseen kykeneville ei anneta edes mahdollisuutta. Korkeakoulutukseen pääsyä odottaa kymmenien tuhansien hakijasuma joka vuosi.

2020-luvun matalan syntyvyyden ikäluokat siirtyvät työelämään 2040-luvulla. He eivät riitä korvaamaan työelämästä eläköityviä. Tarvitsemme työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa ja sille lukumääräisen tavoitteen. On ehkä vaikea nähdä juuri nyt heikon talousuhdanteen ja korkean työttömyyden yli, mutta pidemmällä aikavälillä tarvitsemme lisää ihmisiä ulkomailta tekemään töitä Suomessa.

Ikääntyneessä yhteiskunnassa tarvitaan laajaa osallistumisastetta työelämään. Etuuksia ja palveluita voidaan muuttaa niin, että ne pitävät yhä useamman mukana rakentamassa yhteiskuntaa työkykynsä mukaisen työn avulla.

Tuore eläkeuudistus parantaa lähivuosikymmeninä ikääntyvien sukupolven taloudellista turvaa muun muassa vanhuuseläkerahastointia vahvistamalla. Sillä on yli ajan valtaisa merkitys. Kun työeläkemaksun korotuspaine poistuu pitkän aikavälin tarkasteluhorisontista, ikäluokkien kokoerot eivät tuota työikäisille kohtuutonta taakkaa.

Vaikeina aikoina ei tarvitse tehdä vaikeita päätöksiä, vaan tulevaisuuden kannalta kestäviä päätöksiä.

FAKTUAARIN PAKINA

YEL-uudistamisen SM-kisat

YRITTÄJÄELÄKKEIDEN uudistamisen SM-kisat on taas käyty. Kävi kuten ennenkin. Avajaiset olivat komeat, mutta uudistaminen alkoi myöhässä ja osallistujien tarmo hytyi loppusuoralla. Lähtötelineisiin jäi yksi jos toinenkin tavoite. Ei kestetty yleisön painetta.

YEL-lajiliittojen keskinäinen kädenvääntö kulis-
seissa oli tuttuun tapaan kovaa. Rahastointi tuntuu kelpaavan vain näytöslajiksi – vaikka tiedetään, että esimerkiksi TyEL-kisoissa nimenomaan rahastoinnin ympärillä pyörivät isot palkintorahat. Sen sijaan perinteisen alivakuuttamisen suorituspaikoilla kisaajia oli enemmän kuin laki sallii.

Paljon porua herätti taas tuomariston käyttämä YEL-tyylipistelaskuri. Sillä on lajin harrastajien kesken monta lempinimeä, eikä niistä rakkaimpia kehtaa edes mainita. Laskuri mittaa yrittäjän työpanoksen arvoa eli laskennallista työtuloa. Keski-

määräisen yrittäjän mielestä hänen työpanoksensa arvo on paljon pienempi kuin muut olettavat. Turhaa suomalaista vaatimattomuutta.

Seurauksena tästä kaikesta on se, että ennen kuin näiden kisojen tuloksia on saatu edes lappakettiin, seuraavia odotetaan jo. Ehkä seuraavalla hallintokaudella piikkarit laitetaan jalkaan jo Smolnassa. Ei haittaisi, jos siellä olisi apuna talonmies vitamiiniruiskeen kanssa – kuin kestävyysjuoksija Martti Vainiolla konsanaan. Tai ehkä tuleva vastuministeri pitää ohjata Ala-Tikkurilan Shellille etsimään Suomen hiihtomaajoukkueen lääkelaukkua. Jostain pitäisi piristystä saada. YEL-uudistamisella on kuitenkin pitkät perinteet ja eri joukkueilla vahva kannattajakunta.

Mitä jos YEL-uudistuskamppailut lähetettäisiin ensi kerralla suorana YLE Areenasta? Vähintään lajista voisi tehdä reality-sarjan. Faktuaarin

ystäväseurueen kisakatsomossa YEL-uudistamisen surkeaa tilaa verrattiin tarinaan Ihmema Ozista. Ozin maailmassa seikkailivat muun muassa tina-mies, lännen ilkeä noita, linnunpelätin ja Arka Leijona. Ei ole ihan selvää, onko ilkeän noidan rooli aina varattu eläkeyhtiöille. Mutta Aran Leijonan roolia ei tarvitse historian valossa hirveästi miettiä: se kuuluu poliitikoille.

Tosielämän YEL-sadussa soisi käyvän kuin alkuperäistarina. Siinä Arka Leijona näki itsensä ensin pelokkaana, mutta kaikista epävarmuuksista huolimatta se kehitti sisäistä rohkeuttaan. Tästä leijona palkittiin – todellisten ja reaaliaikaisen ansioidensa mukaan. Näin pitäisi olla myös YEL:n ihmemaassa. Poliitikoilla on kaikki mahdollisuudet löytää rohkeus sisältään. Ei riitä, että yrittään parhaamme. On nähty mihin se riittää. Ei enää näihin kuviin eikä näihin tunnelmiin, kiitos.

Koulutusinvestoinnit torjuvat syntyvyyden laskun TOHTORIT EIVÄT PYÖRI KADUILLA

Pienenevien ikäluokkien koulutukseen panostaminen ei ole poliittinen kysymys. Se on talouskasvun ehto. Jotkut eivät tätä usko. Sen sijaan he pelkäävät esimerkiksi ”ylikoulutusta”. Se on paitsi tyhmää, myös erittäin tyhmää.

Teksti Riku Siivonen

Niin suomalaisten hyvinvointi kuin eläkejärjestelmän rahoitus lepäävät ennen kaikkea palkkasumman varassa: mitä enemmän Suomessa tehdään työtä ja mitä tuottavampaa se on, sitä vakaammin meillä menee. Mutta jos lapsia syntyy vähemmän ja työntekijöitä on tulevaisuudessa entistä niukemmin, mistä kasvu ja eläkkeidenkin rahoitus pohja syntyvät?

Professori **Mikko Myrskylän** mukaan vastaus löytyy sieltä, mistä usein puhutaan vain sivulauseessa – koulutustasosta. Hän on tutkinut ETK:n ja kansainvälisten asiantuntijoiden kanssa, miten syntyvyyden laskun vaikutuksia voitaisiin kompensoida ilman mittavia lisäpanostuksia. Tulokset olivat hänen mukaansa jopa yllättäviä.

– Pienemmät ikäluokat voidaan kouluttaa aiempaa korkeammalle tasolle samalla rahalla, ja tämä tuottaa niin paljon lisää osaamista ja tuottavuutta, että se voi jopa ylikompensoida syntyvyyden laskun vaikutuksia talouteen, Myrskylä sanoo.

Ajatus on talouspoliittisesti selkeä: koska koulutuksen yksikkökustannus ei kasva ikäluokan pienentyessä, samoilla koulutusinvestoinneilla yksilöön kohdistuva panostus kasvaa – ja se näkyy jatkossa korkeampina tuloina, parempana työllisyytenä ja vahvempina palkkasummana.

Myrskylän mukaan Suomi ei ole lähelläkään koulutuksen kyllästymispistettä. Päinvastoin – koulutustason nousu on pysähtynyt jo parikymmentä vuotta sitten samaan aikaan, kun monet verrokkimaat ovat ylittäneet meitä korkeammalle. Syntyvyyden lasku on hänen mukaansa paradoksaalisella tavalla myös mahdollisuus: mahdollisuus kuroa kiinni menetetty etumatka.

Koulutuspaikkojen niukkuus vie nuorilta mahdollisuuksia

Tulevaisuuden talouskasvu ei kuitenkaan synny automaattisesti pelkäs-

tä mahdollisuudesta. Tukholman yliopiston apulaisprofessori **Joonas Tuhkuri** muistuttaa, että Suomi on itse rakentanut yhden suurimmista esteistä koulutustason nousulle – liian tiukan pullonkaulan korkeakoulujen ovella.

– Suomessa on OECD-maiden korkein osuus nuorista, jotka haluaisivat jatkaa opintoja mutta eivät pääse, koska paikkoja ei ole. Olemme tehneet koulujärjestelmästä portin, josta kulkee vain pieni joukko läpi, Tuhkuri sanoo.

Hänen mukaansa koulutuspaikkojen lisääminen ei ole poliittinen valinta, vaan kansantalouden ehto. Tuhkurin tutkimusaloilla on vahva yksimielisyys siitä, että talous kasvaa erityisesti silloin, kun työmarkkinoille tulee korkeasti koulutettuja osajia, jotka voivat perustaa yrityksiä, synnyttää innovaatioita ja kasvattaa kotimaisen tuotannon arvoa.

Suomi ei siis tarvitse vain enemmän tutkintoja, vaan enemmän osaamista aloille, jotka luovat uutta taloudellista aktiiviteettia.

Tuhkuri painottaa myös koulutuksen laaja-alaisuutta. Työelämä muuttuu nopeammin kuin yksittäiset tut-

kinto-ohjelmat. Koulutuksen tulisi tuottaa osajia, jotka pystyvät vaihtamaan suuntaa ja tuottamaan arvoa erilaisissa ympäristöissä.

Koulutustaso on myös eläkejärjestelmän kestävyyskysymys

Vielä laajemmin asiaa voidaan katsoa inhimillisen pääoman käsitteen kautta. Vakiintunut uusi kasvuteoria näkee inhimillisen pääoman kollektiiv-

”Koulutustason nosto on Suomen tärkein sukupolviteko.”

HANNA MÄKINEN
Päämatemaatikko

viseksi kansalliseksi resurssiksi, johon talouden pitkän aikavälin kasvu nojaa. Tähän ajatteluun perustuvat lähes kaikkien EU- ja OECD-maiden kasvuvisiot.

Inhimillisen pääoman yksi tekijä, koulutustaso, on keskeinen osa myös eläkejärjestelmän tulevaisuutta. Palkkasumman kehitys ratkaisee rahoituksen. Jos työvoima supistuu, mutta sen tuottavuus ja palkkataso nousevat, eläkemaksujen kertyminen voi silti pysyä vakaana.

Telan päämatemaatikko **Hanna Mäkinen** tiivistää:

– Eläkejärjestelmä ei kaadu siihen, että ikäluokat pienenevät – vaan siihen, jos työikäisten tulot eivät yhteensä lasketusti kasva. Siksi koulutustason nosto on sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kannalta Suomen tärkein pitkän aikavälin ratkaisu.

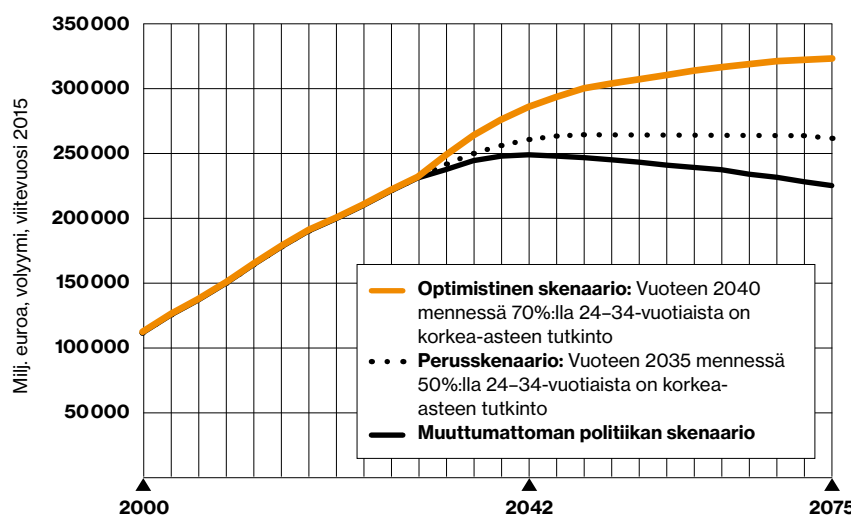
Mäkinen korostaa, että talous- ja väestöpolitiikassa katse on siirrettävä seuraavaan kahteen vuosikymmeneen. Eläkejärjestelmän logiikka ei muutu nopeasti, mutta sen rahoitus pohja rakentuu jokaisena vuonna maksettavista palkoista. Jos koulutustaso jää paikalleen samalla kun muu maailma menee ohi, Suomi köyhtyy suhteellisesti – ja maksaa siitä kovaa hintaa.

Palkkasumman kasvu on vasta alkua

Koulutustason nostaminen ei ole nopea lääke, mutta sen vaikutukset ovat voimakkaampia kuin lähes mikään muu talouspoliittinen toimi. Koulutettu työvoima synnyttää uusia yrityksiä, nostaa tuottavuutta ja tekee Suomesta houkuttelevamman investointikohteen.

Suomi ei voi vaikuttaa siihen, kuinka paljon lapsia syntyy seuraavan 10 vuoden aikana. Mutta Suomi voi vaikuttaa siihen, kuinka hyvin nämä lapset ja nykyiset nuoret koulutetaan. Vähemmän ihmisiä ei tarkoita vähemmän mahdollisuuksia, jos heidän osaamisensa on maailman huippua. Koulutustason nosto ei ole vain koulutuspolitiikkaa.

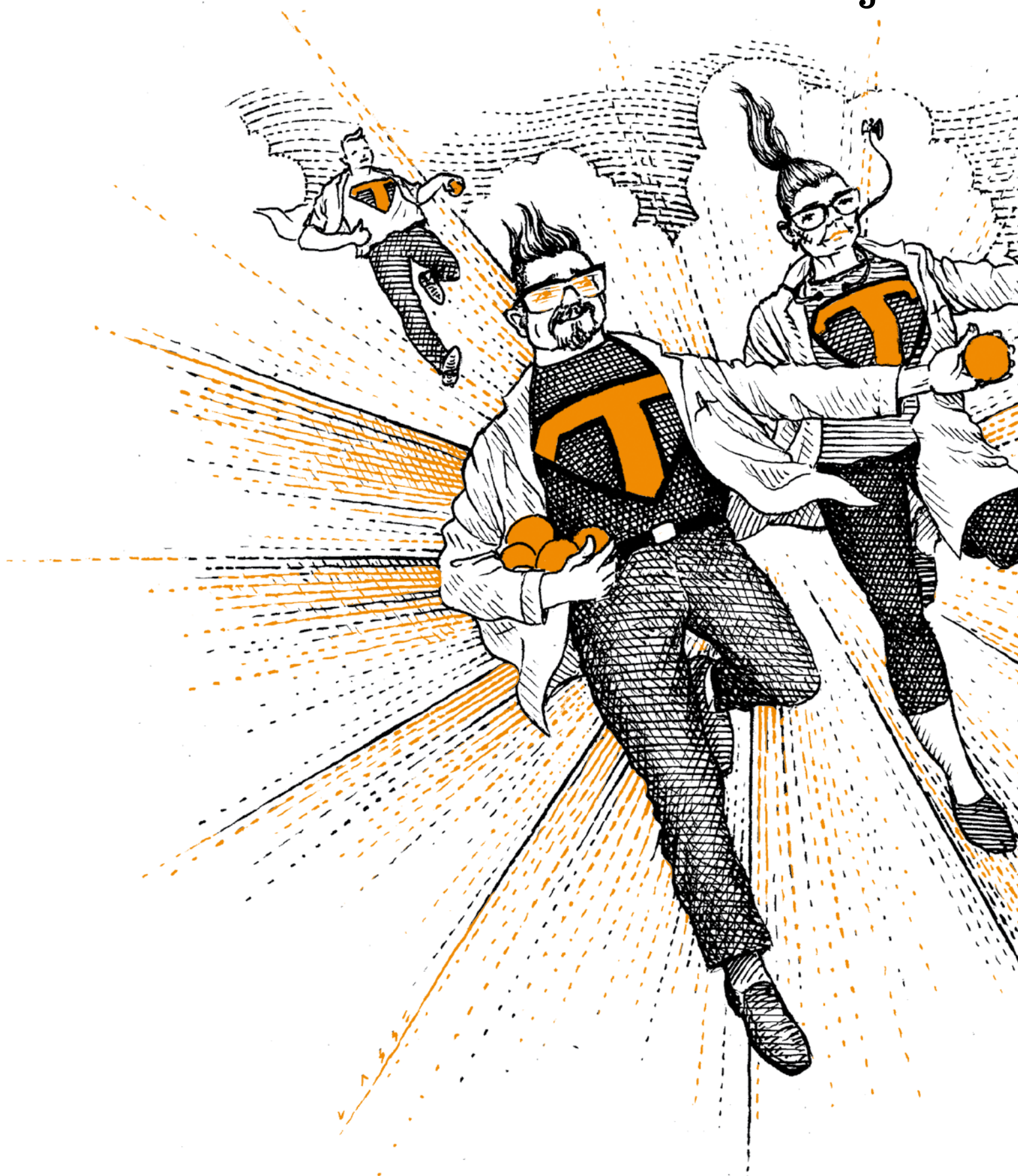
Suomen inhimillisen pääoman kasvu taittuu ilman merkittävää koulutustason nostoa ja maahanmuuttoa

Lähde: Suomen Pankki 2025

VIS MILJARDIA MENOJA

Työeläkekuntoutus voidaan uudistaa voisi tuoda valtion kassaan miljardin

Teksti Jenni Heino

Telan erityisasiantuntija **Turkka Sinisalolla** on päättäjille viesti: Sairastuneen työkykyä voitaisiin palauttaa paljon nykyistä tehokkaammin, jos hoito, etuudet ja kuntoutus sovitettaisiin paremmin yhteen. Nyt polku terveydenhuollosta kuntoutukseen on katkonainen.

Jos työurat pitenisivät yhdellä vuodella, säästö julkiseen talouteen olisi Telan arvion mukaan miljardin^{*}). Tämä on yhtä paljon kuin mitä Orpon hallitus pyysi kokonaiselta eläkeuudistukselta.

Toisinpäin luku on vielä isompi. Työkyvyttömyys maksaa kansantaloudelle jopa yli viisi miljardia euroa vuodessa.

– Kun ihminen sairastuu, voi pahimmillaan mennä vuosi tai useampi tilanteessa, jossa hän ei pääse työkykyä pa-

lauttavaan kuntoukseen. Lopulta hän saattaa jäädä kamppailemaan terveyshaasteidensa kanssa työttömänä, Turkka Sinisalo kuvaa nykytilannetta.

Suurin ongelma on, että järjestelmä passivoi ja jopa syrjäyttää työelämästä.

– Ihminen saa sairauspäivärahaa ja siirtyy sen jälkeen mahdollisesti kuntoutustuelle eli määräaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle. Kumpikin etuus passivoi. Erityisesti kuntoutustukiaika on liian helposti pelkkää sairauspoissaolon jatkamista ilman työkykyä palauttavia toimia. Työeläkevakuuttajat huomaavat kuntoutus- ja työkyvyttömyyseläkehakemuksia käsitellessään, että liian usein hoito ja kuntoutustarpeiden arviointi ovat edenneet vähäisesti, Sinisalo sanoo.

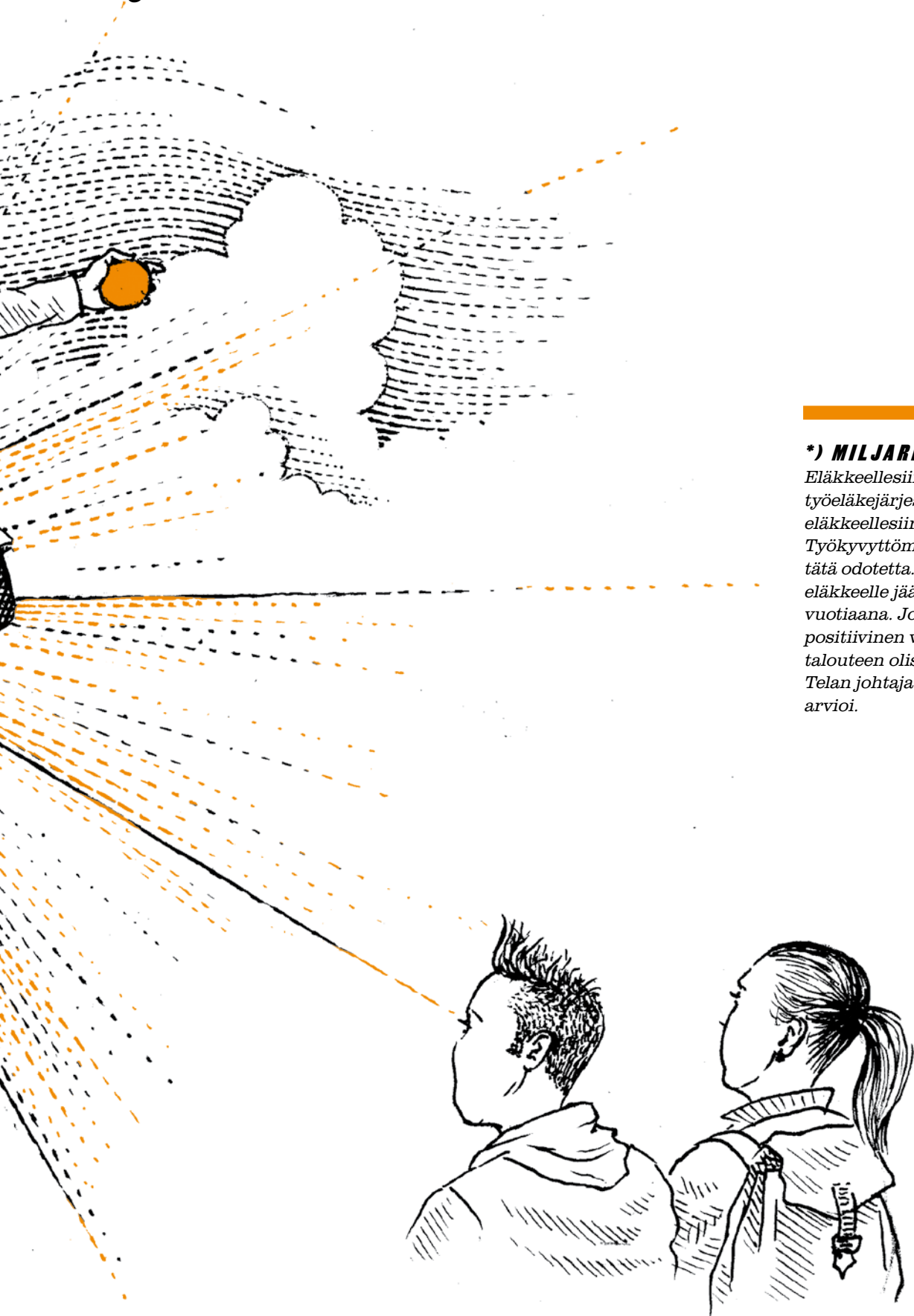
– Erityisesti mielenterveysongelmista kärsivät katoavat liian helposti järjestelmän väleihin. Tähän ei ole varaa, sillä nämä ongelmat koskettavat monesti nuoria.

Työeläkekuntoutus mahdollisemmaksi myös mielen sairauksissa

Kuinka paljon ja keitä haluamme kuntouttaa? Sinisalo kysyy. Tämä keskustelu on käytävä, kun ammatillista kuntoutusta ryhdytään kehittämään. Vastaus on varmasti, että työeläkevakuuttajien järjestämän työeläkekuntoutuksen tulisi olla aiempaa paremmin mahdollista myös mielenterveyden sairauksissa. Tämä vaatii työeläkevakuuttajien mielestä lainsäädäntömuutoksia. Työeläkekuntoutuksen yhtenä edellytyksenä olevaa työkyvyttömyyden uhan kriteeriä täytyy päivittää nykyisestä.

Sinisalolla on tarjota muitakin ratkaisuja. Työeläkevakuuttajat ovat julkaisseet sarjan keinoja etuus- ja palvelujärjestelmän heikkojen kohtien korjaamiseksi. Korjattavaa on niin sairaanhoidon, työterveyden kuin ammatillisen kuntoutuksen palveluissa.

a superseerumiksi. Parempi työkyky
n. Käytännössä nuoret voittavat.

VAMMILJARDI TULOJA?

*) MILJARDI VOITTOA

Eläkkeellesiirtymisen kehitystä työeläkejärjestelmässä mitataan eläkkeellesiirtymisiän odotteella. Työkyvyttömyyseläkkeet laskevat tätä odotetta. Vuonna 2024 eläkkeelle jäätiin keskimäärin 63,1-vuotiaana. Jos se olisi 64 vuotta, positiivinen vaikutus julkiseen talouteen olisi miljardin luokkaa, Telan johtaja **Antti Tanskanen** arvioi.

”Suurin ongelma on, että järjestelmä passivoi ja jopa syrjäyttää työelämästä.”

TURKKA SINISALO
Erityisasiantuntija

Yksi ratkaisu on niin sanottu työterveyshuollon työkokeilu. Työkokeilua työkyvyn palauttamiseksi on olemassa myös työeläkevakuuttajien ja Kelan järjestämänä, mutta työterveyshuollon työkokeilu voidaan aloittaa niitä aikaisemmin. Keinoa ei hyödynnetä nyt riittävästi.

– Työterveyshuollon työkokeilusta voisi muodostua toimiva varhaisen vaiheen keino, joka todella ehkäisee työkyvyttömyyden pitkittymistä ja auttaa työelämään palaamista. Lakia tulee päivittää, jotta tässä työkokeilussa voisi kokeilla omaa työtään ilman nykyvaatimusta työtehtävien olennaisesta muuttamisesta tai erityisjärjestelyistä.

Keppiäkin – mutta keskeisempää pääsyä kuntoutukseen

Kun kuntoutustuki eli määräaikainen työkyvyttömyyseläke myönnetään, edellytyksenä tulisi aina olla kuntoutu-

jan kanssa laadittu ajantasainen ja laadukas hoito- ja kuntoutussuunnitelma. Tämä parantaisi työhön paluun mahdollisuuksia.

– Kaikki keinot täytyy käydä läpi ennen pysyvää työkyvyttömyyseläkettä. Kuntoutukseen osallistumisen pitäisi olla velvoittavaa ennen pysyvän työkyvyttömyyseläkkeen myöntämistä, Sinisalo sanoo.

Erytisen tärkeää pakko olisi nuorilla, joilla uraa olisi edessä vielä vuosikymmeniä. Ennen kaikkea kyse on kuitenkin siitä, että heille pitäisi pystyä takaamaan pääsy hoitoon ja kuntoutukseen.

– Työkykyyn liittyvän etuus- ja palvelujärjestelmän uudistaminen on seuraavan hallituskauden keskeisin sosiaaliturvaa koskeva uudistustarve, Sinisalo sanoo.

Kun väestö vanhenee, hyvinvointiyhteiskunta pelittää vain, jos mahdollisimman moni jaksaa töissä.

KATUGALLUP:

MITTÄ MIELTÄ OLET ELÄKKEIDEN LEIKKAAMISESTA?

**RISTO MURTO, 62,
HELSINKI**

Eläkeleikkauskeskustelussa vastakkain ovat eläkejärjestelmän kestävyys pitkällä tähtäimellä ja valtion tarve leikata menoja tässä ja nyt. Eläkejärjestelmän kannalta pitkä tähtäin on selvästi tärkeämpää.

Eläkejärjestelmän pitkän aikavälin kestävyys perustuu ennen kaikkea talouskasvuun ja korkeaan työllisyyteen, jota kokonaisuutta hyvät sijoitustuotot voivat tukea. **Viime vuosien vahva nettomaahanmuutto on tuonut välttämättömän lisän työikäiseen väestöön – ilman sitä Suomi olisi jo selvemmin supistumisen tiellä.**

Maahanmuutto on monissa maissa poliittisesti jännittävä kysymys, ja keskustelua on tärkeää käydä avoimesti, mutta samalla myös ihmisiä kunnioittaen. On varmistettava, että Suomi paitsi houkuttelee osaajia, myös tarjoaa heille selkeän polun työelämään ja osaksi yhteiskuntaa.

Maahanmuutto ei yksin riitä talouden vahvistamiseen, mutta yhdessä yritysten kasvun, koulutuksen toimivuuden ja työelämään pääsyn sujuvuuden kanssa se kasvattaa palkkasummaa ja tukee eläkejärjestelmän kestävyttä. Tämä kokonaisuus on avainasemassa sekä eläkejärjestelmän kestävyden että julkisen talouden tasapainon turvaamisessa.”

**CARL PETTERSSON, 46,
HELSINKI**

Leikkaamispuhuttelujen ohella meidän olisi syytä pitää katse yritysten menestymisessä ja kasvussa. Liian usein Suomessa ajatellaan, että julkisilla varoilla tai eläkevaroilla voitaisiin lähteä paikkaamaan yksityisten pääomien riittämättömyyttä.

Kansakuntana meidän pitäisi niin sanotusti uudeleen kalibroida riskinoton käsitettä. **Nyt riskinotosta keskustellaan kuin se olisi uhkapeliä tai lottoamista. Mutta hallittu riskinottohan on faktisesti investointi tulevaisuuteen.** Olemme ehkä ajautuneet mielentilaan, että haluamme suojautua riskeiltä – mikä toki vaikuttaa työeläkejärjestelmän ideakkin on. Mutta jos riskeiltä suojautumista liioitellaan, niin se tarkoittaa, että me investoimme liian vähän tulevaisuuteen.

Aivan äskettäin saimme hyviä uutisia teknologiateollisuuden vientiluvuista. Edessä voi olla uudenlainen kysynnän nousu eurooppalaiselle teollisuudelle. Konepajateollisuus, sähkötekniikan ala, kvantti- ja satelliittiteknologiat – näissä on paljon alkuja ja mahdollisuuksia Suomelle. Meillä pitäisi olla uskallusta kyseenalaistaa ja uudistaa rakenteitamme niin, että saamme markkinoille lisää kilpailua ja aktiivisuutta.”

**ELINA FOGELHOLM, 49,
TURKU**

Jos eläkkeiden leikkaaminen tehtäisiin alentamalla työeläkemaksuja ja vähentämällä rahastointia – tilanteessa, jossa huoltosuhte on joka tapauksessa kääntymässä epäedulliseksi – söisimme ikään kuin siemenperunamme. **Tällaisen järjestelmän kestävyysteen kohdistuva leikkaus ei myöskään tukisi nuorten uskoa tuleviin eläkkeisiinsä, nyt kun sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta muutenkin kyseenalaistetaan.**

Nuorten osalta jää kuitenkin usein huomiotta, että heidän tulevaisuuden näkymänsä ovat hyvät. Olen muistuttanut, että se, että nuoret eläköityvät aiempia sukupolvia myöhemmin, perustuu siihen, että he elävät paljon pitempään ja terveempinä. He tulevat työuransa aikana myös tekemään mielekkäämpiä töitä ja keskimäärin tienamaan enemmän. Kun eläkejärjestelmä luotiin, niin suurin osa ihmisistä oli melko matalapalkkaisissa töissä ja he kuolivat myös aika pian eläkkeelle jäätyään. Sen jälkeen myös duunariammateissa olevien ihmisten työn vaativuus ja palkkataso on parantunut paljon. Tämän kehityksen odotetaan jatkuvan. Nuoret tulevat myös perimään enemmän varallisuutta kuin nykyiset vanhuksat. Paitsi hyviä eläkkeitä, monet nuoret voivat siis odottaa hyvää elämää. Olennaisen tärkeätä on nyt saada mahdollisimman moni nuori työuran alkuun.”

**MIKKO MURSULA, 59,
HELSINKI**

Jos huolena on eläkkeiden rahoitus, huomio kannattaa kiinnittää eläkerahastoihin. **Väestö vanhenee, ja eläkerahastojen tuotot näyttelevät yhä suurempaa roolia eläkkeiden rahoittamisessa.** Tulevaisuudessa eläkkeistä yhä suurempi osa maksetaan eläkevaroista ja niiden tuotoista. Tämä on tuoreimman eläkeuudistuksenkin kulmakivi: rahastoista saadaan lisää tuottoa mahdollistamalla työeläkevaikuttajien sijoitusten osakepainon kasvattaminen.

Varojen sijoittamisessa mietitään aina muun muassa kotimaista kasvunäkökuulmaa mutta ei tuottojen kustannuksella. Kyse on loppujen lopuksi hajauttamisesta. Työeläkevarojen sijoittaminen lähtee siitä, että ne on lain mukaan sijoitettava tuottavasti ja turvaavasti eli mahdollisimman hyvällä riski-tuotto-suhteella. Tämä tarkoittaa, että Suomesta pitää löytyä kohteita, jotka täyttävät sijoituskriteerit.

Suomi on aina ollut ja on tärkeä sijoituskohteita työeläkevaikuttajille. Siitä kertoo, että 20 prosenttia varoista on sijoitettu Suomeen. Euro-määrä on merkittävä suhteessa kansantalouden kokoon. Suomi on lähtökohtaisesti pääomaköyhä maa. Tarvitaan ulkomaista pääomaa, pääomasijoittajia, pääomarahastoja. Lainsäädännön ja verotuksen avulla täytyy huolehtia, että tämä on mahdollista.”

**TUULA METSÄ, 63,
JÄRVENPÄÄ**

Työeläkejärjestelmän talouden ja koko maan kannalta olennaista on se, miten erityisesti nuoret jaksavat työelämässä. Kun ihmisellä on vaikeuksia työkyvyn kanssa, hoito ja kuntoutus tulevat usein liian myöhään. Sairauspoissaolon pitäisi pitkittyessään olla hälytysmerkki, joka käynnistää aktiiviset toimenpiteet. Erityisesti mielen-terveyden haasteissa jo lyhyt poissaolo nostaa riskiä työelämästä syrjäytymiseen merkittävästi. Vuoden sairauspoissaolon jälkeen töihin palaa enää selvästi alle puolet työntekijöistä.

Hyvinvointia pitäisi pystyä hoitamaan työyhteisöissä jo ennen ongelmien syntymistä. Nuorille pitäisi aktiivisesti ja yhteistyössä rakentaa polkuja työelämään – harjoittelu-paikkoja, ensimmäisiä oman alan työpaikkoja – jotta he löytävät paikkansa. Moni asia tässä ajassa tuottaa nuorten kohdalla uupumista ja pelkoa työelämässä pärjäämisestä jo ennakkoon.

Pelkään, että meillä on kasvanut sukupolvi, joka on jäänyt liikaa oman onnensa nojaan somen keskelle juuri siinä kriittisessä nuoruuden vaiheessa, kun olisi pitänyt rakentaa vahvaa identiteettiä sekä selviytymis- ja työelämätaitoja. Onko tälle ajalle tyypillinen yhteisöjen ja yhteisöllisyyden puute tehnyt elämästä itse asiassa paljon aiempaa raskaampaa?”

Eläkerahastot kotimaan kasvun pelastajiksi?

PAINNE KASVAA, MUTTA RAKENTEET LAAHAAVAT PERÄSSÄ

Työeläkevakuuttajien eläkerahastoista on tullut uusi poliittinen taikasauva. Kun valtion kassa kiristyy tai kasvuyrityksille halutaan antaa siivet, jonkun suusta lipsahtaa: ”Eikö eläkevarallisuus ole kuitenkin satoja miljardeja?” Taustalla kuplii iso väärinkäsitys. Tuore kansainvälinen raportti tarjoaa ratkaisuksi yhteistä ongelmanmäärittelyä – ei vastakkainasettelua.

Teksti Riku Siivonen

Eläkevarojen hallintaan ja eläkejärjestelmien kehittämiseen keskittyvän kansainvälisen tutkimus- ja yhteistyöverkoston ICPM:n tuore raportti iskee pöytään karun tosiasian: institutionaalinen pääoma ei liiku poliittisella tahdolla vaan rakenteilla: ”Pääoma reagoi rakenteeseen, ei retoriikkaan”. Toisin sanoen kukaan ei voi käskää sijoittamaan, ellei hanke mahdu ”investointikelpoiseen ikkunaan”. Tuo ikkuna tarkoittaa tarkasti määriteltyjä oikeudellisia, taloudellisia ja hallinnollisia edellytyksiä, joiden on samanaikaisesti täyttyvä, jotta institutionaalinen pääoma voi virrata kotimaisiin hankkeisiin vaarantamatta eläkerahastoille asetettua varojen turvaavuuteen liittyvää vastuuta. Raportin mukaan julkinen sektori voi toimia mahdollistajana, luoda alustoja ja jakaa riskejä, mutta se ei voi yksipuolisesti ohjata sijoitustoimintaa.

Yksi raportin tekijöistä on kanadalaisen Ontarion alueen julkisten alojen työntekijöiden eläkerahaston OPTrustin yksikönjohtaja **Alison Loat**. Loatin mukaan myös Kanadassa käydään paljon keskusteluja eri hallinnontasojen ja Kanadan eläkerahastojen välillä.

– Lähes kaikki julkiset eläkerahastomme on kuitenkin perustettu riippumattomiksi hallituksesta, ja tätä pidetään merkittävänä tekijänä menestyksessämme. Siksi pitää muistaa, että institutionaalisia sijoittajia ei pitäisi nähdä rahoitusautomaatteina vaan kumppaneina, Loat sanoo Telan haastattelussa.

Loatin mukaan ICPM:n raportissa esitetty ”investointikelpoisen ikkunan” käsite on yleisesti ot-

taen suunniteltu helpottamaan juuri tällaisia suhteita. Käytännölliselle viitekehykselle on tarvetta, koska paine kotimaahan sijoittamiseen on globaali ilmiö. Kaikkialla haasteena on sovittaa yhteen hankkeita ja eri sijoittajien tarpeita, aikatauluja ja riskinsietokykyä. Yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua tai vastausta ei ole. Mutta ICPM:n raportti varoittaa, että jos yhteistä käsitystä ja investointikelpoista ikkunaa ei saada luotua, pääoma valuu toisaalle.

Telan pääekonomisti **Mikko Mäkinen** muistuttaa perusasioista: eläkerahastojen tehtävä on maksaa eläkkeitä myös 2090-luvulla.

– Kotimaan hankkeisiin voidaan sijoittaa, jos ne täyttävät samat tuotto- ja riskikriteerit kuin ulkomaiset sijoitukset. Se on edellytys myös sille, että ulkomaiset rahastot haluavat sijoittaa Suomeen, Mäkinen sanoo.

Tela tukee valmistelua pääomasijoitusrahastojen verotuksen selkeyttämiseksi.

– Luotamme siihen, että seuraava hallitus kirjaa ohjelmaansa tavoitteen luoda Suomeen pääomarahastorakenne, joka vastaisi kansainvälistä markkinastandardia. Tämä työ edellyttää verotuksen lisäksi laintulkintojen ja viranomaiskäytänteiden läpikäyntiä, Mäkinen sanoo.

Jos Suomi haluaa lisää eläkevaroja kotimaan kasvuun, sen on rahastorakenteiden uudistamisen lisäksi rakennettava investointikelpoisia projekteja. Se tarkoittaa ICPM:n raportin mukaan esimerkiksi nopeampia lupaprosesseja, selkeitä projektiputkia, valtion tarjoamaa varhaisen vaiheen riskin jakamista ja ennustettavaa sääntelyä. Näin luodaan ympäristö, jossa kotimaiset eläkerahastot voivat toimia pitkäjänteisinä kumppaneina ilman, että niiden perustehävä – eläkkeiden turvaaminen – vaarantuu.

”Luotamme siihen, että seuraava hallitus kirjaa ohjelmaansa tavoitteen luoda pääomarahastorakenne, joka vastaisi kansainvälistä markkinastandardia.

MIKKO MÄKINEN Pääekonomisti

KYSY TIINALTA

Palstalla Telan lakiasianpäällikkö Tiina Satti vastaa lukijoita askarruttaviin kysymyksiin.

Hei Tiina! Voiko työeläkelaitos mennä konkurssiin – eli voimmeko menettää eläkerahamme jonkun superlaman vuoksi? Ystäväni väittää, että tietysti niin voi käydä.
Bo Kaspers, Turku

Hei Bo! Lakisäateistä työeläkevakuutustoimintaa harjoittava yksityisalan työeläkevakuuttaja voi periaatteessa mennä konkurssiin, mutta eläkerahojasi et voi menettää. Eläkekertymät ovat lopulta toimijoiden yhteisvastuulla. Käytännössä yhden eläkevakuuttajan eläkevastuut on tästä syystä jouduttu siirtämään muille toimijoille vain kerran viimeisen parin vuosikymmenen aikana. Julkisella puolella eläkevakuuttajien turvana on viime kädessä valtion verotusoikeus. Mutta vaikka eläkerahanne ovat turvassa, niin työeläkevakuuttajien konkurssia ja selvitystila koskevaa lainsäädäntöä olisi hyvä tarkentaa. Lainsäädäntö on osoittautunut käytännössä hiukan puutteelliseksi, koska työeläkevakuuttajien tilanteet konkurssin ja selvitystilan kohdalla ovat erilaisia kuin esimerkiksi tavallisten yritysten konkurssit. Tämä johtuu esimerkiksi juuri siitä, että vaikka työeläkevakuuttaja menisi konkurssiin, tulevat eläkkeet turvataan konkurssista huolimatta. Työeläkevakuuttajat itse ovat ehdottaneet tämän niin sanotun insolvenssilainsäädännön uudistamista jo pitkään, mutta asia ei ole edennyt. Niinpä ala toivoo, että jospa viimein seuraavan hallituksen hallitusohjelmaan uudistaminen kirjattaisiin.

Tsau Tiina! Luin lehdestä uutisen, että naisten eläkkeet jäävät yhä noin 19 prosenttia miesten eläkkeitä pienemmiksi. Mistä eläke-ero johtuu? Eikö se pitäisi korjata?
A. P., Sörnäinen, Helsinki

Hei A! Ero johtuu yksinkertaisesti siitä, että eläke määräytyy työuran aikaisten ansioiden perusteella. Vaikka naiset edelleenkin pitävät valtaosan perhevapaista, naisten työura on lopulta keskimäärin vain vajaan vuoden lyhyempi kuin miesten. Sen sijaan ero naisten ja miesten ansiotasossa on edelleen huomattava. Naisten työeläkevakuutettu euro on vain noin 82 senttiä miesten eurosta. Suomessa naiset ja miehet työskentelevät eri aloilla ja eri tehtävissä. Naisvaltaisten alojen palkkataso on huomattavasti matalampi kuin miesvaltaisten. Naiset tekevät lisäksi vähemmän työtunteja, työskentelevät useammin osa-aikaisesti ja tekevät harvemmin ylityötä. Voisiko olla, että naisilla ei ole edelleenkaan samanlaista mahdollisuutta keskittyä palkkatyöhön kuin miehillä? Lasten ja vanhusten hoivaaminen heikentää naisten ansiotuloja ja siten myös eläkekertymää. Tämä selviää Susan Kuivalaisen mainiosta artikkelista ”Naisten ja miesten eläke-ero on sitkeä ja hitaasti kapeneva”, joka on julkaistu Tieteessä tapahtuu -lehdessä. Suosittelen sitä jatkolukemiseksi! Eli: sukupuolten välisiä ansioeroja ei eläkejärjestelmä voi korjata, vaan se edellyttää toimia jo ennen eläkeikää.

On aika kohdistaa katseet Suomen kasvun vahvistamiseen

Ehdotamme, että...

- Nuorisoikäluokan korkeakoulutustavoite nostetaan kunnianhimoisesti 70 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Samalla hakijasuma korkeakoulutukseen tulisi pyrkiä purkamaan.

Koulutustason nosto torjuu pienenevien ikäluokkien negatiiviset vaikutukset palkkasumman kehitykseen vahvistamalla tuottavuutta. Nuorisoikäluokkien pienetessä tavoite tulisi kyetä rahoittamaan uudelleen kohdentamalla julkista rahoitusta koulutusjärjestelmän sisällä.

- Työperäiselle maahanmuutolle asetetaan lukumäärätavoite, joka kasvattaa inhimillistä pääomaa 2030-luvulla. On tärkeää nähdä suhdanteiden yli ja tunnistaa huoltosuhteen pitkän ajan kehitys.

Työkäisen väestön määrä vähenee, ja osaavan työvoiman tarve kasvaa. Lukumäärätavoite toimisi kirittäjänä politiikkatoimille.

- Työeläkekuntoutusta koskeva lainsäädäntö uudistetaan muuttamalla työkyvyttömyyden uhkaa koskevaa määritelmää kuntoutuksen myöntökriteereissä.
- Työterveyshuollon työkokeilua työhön paluun keinona vahvistetaan.
- Kuntoutuksen velvoittavuutta kuntoutustuen saajille ja työnantajille lisätään
- Tiedonkulkua työllisyyspalveluiden, eläkevakuuttajien ja terveydenhuollon välillä parannetaan erityisesti hylkäävän työkyvyttömyyseläkepääätöksen saaneiden kohdalla.

Nykyistä tehokkaampi työkyvyn palauttaminen sairauden kohdatessa on avain pidempiin työuriin. Sairastuneen polku terveydenhuollosta kuntoutukseen on katkonainen. Polun korjaaminen vaatii hoidon, sairaus- ja työkyvyttömyysetuuksien ja ammatillisen kuntoutuksen uudistamista.

- Työeläkeyhtiöiden työkyvyttömyyseläkeriskin hallinnasta säädetään lailla. Selkeä lainsäädäntö antaisi selkänöjää toiminnan kehittämiseen.

Työkyvyttömyyseläkeriskin hallinta on osa ennaltaehkäisevää työkykytyötä. Sen tavoitteena on auttaa työurien pidentämisessä ja työelämän laadun parantamisessa. Myös yrittäjille suunnattu työkyvyttömyyseläkeriskin hallintatoiminta tulee mahdollistaa osana lainsäädäntötyötä.

- Seuraava hallitus kirjaa ohjelmaansa tavoitteen luoda Suomeen kansainväliset vaatimukset täyttävä pääomarahastorakenne, joka vastaisi kansainvälistä markkinastandardia. Työ edellyttää verotuksen, lain-tulkintojen ja viranomaiskäytänteiden läpikäyntiä.

Yritysten kasvu edellyttää toimivia pääomamarkkinoita. Suomesta tulee tehdä houkutteleva kohde pääomasijoitusrahastoille niin kotimaisten kuin ulkomaisten pääomasijoittajien näkökulmasta.

- Hallitusohjelmaan kirjataan työeläkevakuuttajien insolvenssilainsäädännön uudistaminen.

Työeläkevakuuttajien konkurssia ja selvitystilaa koskeva lainsäädäntö vaatii täydentämistä. Työeläkevakuuttajien tilanteet ovat erilaisia kuin esimerkiksi yritysten konkurssit.

- Yrittäjän eläkemaksujen määräytymistä uudistetaan perustumaan yrittäjän todellisiin ansiotuloihin ja seuraavan hallituksen ohjelmaan kirjataan toteutettavaksi YEL-rahastointia koskeva selvitys ja jatkotoimet.

Yrittäjien eläketurvan tulee myös tulevaisuudessa olla osa lakisääteistä työeläkejärjestelmää, joka tarjoaa yrittäjille ansioihin perustuvan eläketurvan. Yrittäjän todelliset ansiotulot voitaisiin määrittää käytettävissä olevien rekisteritietojen pohjalta kaikille yrittäjille yhtenäisellä ja reilulla tavalla.

- Seuraava hallitus kirjaa ohjelmaansa vanhuuseläke-rahastoinnin kehittämistä selvittäneen valmistelun jatkotoimenpiteet sikäli, kun ne edellyttävät lakimuutoksia.

Työntekijöiden eläkkeissä on varauduttu väestön vanhenemiseen rahastoimalla ja sijoittamalla työeläkevaroja. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus edellyttää työeläkkeiden rahastoinnin vahvistamista. Rahastointia pitää kehittää ja siinä sijoitustuottoja kohdistaa nuorempien ikäluokkien eläkkeiden rahastointiin.

Työeläkejärjestelmä on puolustamisen arvoinen

Työeläkejärjestelmän keskeiset periaatteet luovat hyvää eläketurvaa ihmisille ja vakautta yhteiskuntaamme. Siksi niistä on hyvä pitää kiinni myös jatkossa. Työeläkkeitä pitää kehittää pitkäjänteisesti ja järjestelmän omista tarpeista käsin. Lisää Telan ratkaisusta: www.tela.fi/vaalit2027.

